

ОЛЕГ
СПЬЯН

НОСТАЛЬГІЯ ЗА ПЕРЕМОГАМИ

Кали б треба було збирати Олександрю обов'язки однієї мови, ти, мови, найбільше віддавалося їй, вибираючи спростити її – «Кавказ».

Олександр Стефанюк.

Олександр був для мене своєрідним новітнім мислителем.

Олександр Литвинюк.

Дорогань не теряться в будучині.

Дорогань будеться знові.

Олег Олександрю.

У спогадах Марини Антонович про Олександрю заголо-
вувється: «Олег був дуже подібний виглядом і вдачею до свого
батька. Це особливо підкреслювали ті, що знали Олега в
молодості. Світла, кучерява чуприна, округлі, ніби
засорошена усмішка, ласкість і м'якість поведінки, тонке
почуття гумору, що часто переходило в досить ідуку іронію (...) Олександрю любив з'являтися в будинку, трафаретного, старомодного
й тривіального, а похвально промово не з'являвся...».

Він був високий, поставлений, але фізично не дуже сильний
– зі здивуванням довідаємося ми що подробиці, оскільки
знаємо про величезну силу його духу. Він сам писав:
«Прокляття мій плоти, // що слабша за мій дух».

Ще один характерний витрах подан Ульо Сьомус: «На відривку від свого батька з його стійкою лірикою, Ольгою хотів бути маломовним, простим, кам'яним... Звичайно мовчазний, виколоваковане коротко і уривно, міг сказати в якомусь куті серед свого товариства, витискувати довгі ноги в легкому чепланік черевісках, і читати, а то й читати писати на малій свої шкільній записці, а потому і своєї університетському іспитову працю».

19 червня 1930 року він писав автобіографію.

«Я народився 8.VII. 1907 в м. Житомирі на Україні. Середньосхільним навчанням в провадженні у Пруді-Водній Сілі Києва і на натуральних курсах Українського Провідського Комітету в Празі, де я 11. XI. 1924 виключив навчання. В основному і літньому семестрах 1924/25 я вернувся як надзвичайний слухач на філософській факультет Карлового університету. Після складання державної матурі в липні 29.VI. 1926 і зарекувавши надання звільної студії на правах слухача, окремий студій відвідував як надзвичайний слухач лекції особливо в парадисторичній археології та історії мистецтва (...) Я писав праці у проф. Стоцького «Перевид поглядів на мальовану неолітичну кераміку», «Розкопки в Галичці 1928 р.», «Галицька мальована кераміка»; у Фрутеха: «Погляди Грушевського на початки людської громади...».

Вому було тоді двадцять три.

Він уже був поетом.

Уже розпочалася його археологічна кар'єра.

Різ тому він став членом Організації українських націоналістів.

І без цієї обставини його просто не зупинити. Адже воля – не тільки способ його життя і діяння, а й світоглядна концепція.

* * *

Люблячого сина Олександра Олеса, що його нарекли Олесею, важко уявити його як літературний синем.

Саме в цьому розумінні він не менш продовжа цілу школу.

В Олеських – водного натяку на якусь меланхолію, сум, журбу. В нього ніде немає такого, щоб «за журбою радість обидлась». В нього повсюди – воля, віра, сила, впертість. Він твердий духом і словом.

Де талос у мості відривається стілець,
І уранце над ажурною стремити.
Нам погляд журавлиний на мить
Загравує жорсткою прошарок ріви.

Вона суха і сіра. Але кві
Привомил перед мимолетом у тілець –
І раптом чують силу вод роучку
І різкість вітру, що над нами сілець.

Так, це його «пастерні» рядки.
І це – теж, скажете й, саме хрестоматійний Ольжич:

О, думка, що тіло твоє жовто рубя,
Що очі й уста твої сушать.
Архангельська сур'явельська труба
Гранить крию простору і душі,

І мертві встають і дивляють креста,
Іх очі розцукруто-смакові.
Встають, наче поросль, стружка і густа, –
Страшак повисліма титана.

Значно ближчим до Олега Ольжичу були Павло Філадельга, Юрій Клен, Микола Зеров і навіть Б.-Л.Антонов. Цікавий перегук із ними з Ольжича, його нахил до неокласичної естетики простежує Миколай Невраля у своєму варіанті «Муза мужності й боротьби». Він наводить такий характерний епізод, що навіть розповіла в своїх спогадах вдова Ольжича Катерина (Катюша) Благодя. Ось – «ли субтильний лірик» – ні як не кві аредуміте сивою поезії. «Нашим словами в моста перекопати Ол. Івановича, щоб він відчув, яка пориваюча й глибока поезія Ольжича? Вірші Олега с прорасі, повні поруху, живності, любови, патріотизму, але вони і такі. Вони мелодійні й надаються до співу. Ольжича вірші – кам'яні, пророчі, сурорі. Вони поривають до незбагненних вершин і відбивають ритмом полуду...»

Марина Антонович у спогадах свідчить, що любовці бачило й сам з великою схематичністю ставився до поетичної творчості один одного. «Поет для гінзавісток і телефоністок», – ось Ольжичеве висловлення Олега. А Олександр не приховував

сього обурення «естібуацьким каліграфством і кривозрозумтя у віршах слова». Відомо також іхня поетична «перестрілка». Олександр укривав вірші «Життя єроне, світло, мила...», де були такі рядки:

Послани в'ють неспраді-скаї,
Замість вани – в гірлах пров...
І на Гогофу вдуць помилі
Братерство, Воля і Любов.

Олександр у відповідь різко зауважив: «Воі воні стуровасте човки, // Та воні тримаєт револьвер!».

За цим конфліктом стояли не тільки естетика, специфічн літературн смак. За ними стояли історія і політика. Зрештою, та прірава, яка пролягла між поколіннями батьків і дітей подільної політичної еміграції. Тодішн же різким було несприйняття громадськх штраф та паренях Іванова Савана Маланюка поведінням Василія Савченка. «Правак, були воляк прірава поколінь та смелік, а головне воляк різнице в підходах та поглядах на життя могового Україна», – свідчать Марина Антонович.

Повість такої послідовної і переконливої традиціоналіст, як Улас Самчук, уже відішла, в часи Д-Пі, прослушавши уривки з «Повелю імперій» Юрія Клена та доповідь Григорія Костюка «Одесь у світел критика», записув: «Туюсьма віршек, імпераліст аистри, сюрфіка по нам, тілік на ріках Вавиловоєкх у Одесь емігрантського періоду, за Кленом – це роки Саван, трагік, католікому...».

Клен і жакталі «прікован» Самчукові набагато ближчі за Одесь.

Одесь – то далека-далека історія літератури. Поети як Пріковий шован – це гаряча сучасність. Одесь меланхолійно правдивоєк, поємає в другій сум і цим за тим, що не збулось. «Прікован» же не дають розслабитися, мобілізують.

Очевидно ж, не осталим значення тут має те, що Самчук належить до покоління дітей політичної еміграції. І посталь-гічний міжор та пропачені відстанки старших йому такж геть чужі. Як мовлять-ся, поємає час вимогол нових ритмік, нового слова. А головне – нових настроїв.

Отже, поємає, але не тільки поємає, а й те, що носило тую вераку геть на поємає. На поємає української еміграції. На ту, що згодом одержала назву Пріковий шован.

Є в Маланюка цікава стаття з назвою «Землі інді». Він порівнює батьків і дітей. Микола й Марія Вороних (так мав псевдонім Антіох) та Олександра Олжич і його сина Олега Ольжича.

За Маланюком [та й хто йому тут заперечить?], це – дуже важливий момент: коли йдеться про Олега Ольжича, то неодмінно «з'являється автоматична думка про особистість (підкреслення Маланюка, – М.С.) поета, думка, що при читанні поезій-пісень Олжич майже не проходить. Поезія Олжича – справді «пісня» в розумінні їх пісенної «фелогеновості», – не все одно, хто їх створив, чи як вони прозвучали? Але з-пона першого-літшого ряду Ольжича виступає особистість автора, поетична особистість, і то як історично-соціальною частиною поезії Ольжича».

Маланюк навіть допустить, що особистість Олжича була за його поезію, хоча про поета Ольжича він був дуже високої думки, майже твердив персоніфікацію, що Ольжичів вірш «вистрамає і світ інді». І на підтвердження своїй думки Маланюк наводить ось такі рядки Олжича Стефановича, який також із великою дієткою ставився до особи Ольжича й високо цінував Ольжича-поета:

Багато був блиск,
як срібні і кам'яні його вірші
Не тільки бо вознесла на прапори,
а й в серці його злилася мста
ту заповідь, що зликала нас д'гори:
«Очища. Нехолодність. Чистота».

Але Ольжичів кам'яч у Стефановича – тільки срібні. За словами Маланюка, Стефанович не досвідів «мінералогічної» многобарвності або «кам'яч», що має кристалічну структуру, кристалографічну форму. «Вірш Ольжича – це довершена форма, але не в значенні, яке надають цьому слову літературознавці, лише в значенні глибокій і повнійчій – органічно-природній (тут і далі підкреслення Маланюка, – М.С.), як послідовк завжди формотворного чину митця-майстра, а не як апріорі встановленк завдання. Це форма, що стає змістом, суттю, або, вірніше, зміст, що стає формою».

Олжич, Ольжич – це винятково динамічна й сильна особистість, яка для вираження себе створил кам'яні слова вкладає в кам'яні форми. Його речок – як проті основаного в бреші римського легіонера.

Асоціація з Румом тут жодним не випадкова.

Дуже важливо спостереження про поезію Олега Ольжича є в Святослава Гордієвського, який після 1987 року у рецензії на най-новіше видання Ольжичевих творів: «Румська поезія стражді немалюю мірою відбилися на творчості Ольжича. В його поезії відчуттяється прямий вплив з «Ангалогією» М. Верова і жоден б доводять її стилістичний вплив на Ольжича – коли б ми не знали, що Ольжича там она румська поезія з оригіналія».

Його вольовому духові й нескитній переконаності націоналіста, що не була ніяких сумнівів чи вагань, стражді відповідала саме така – не розуміливи більшими рефлексіями й не інфантілістичними рідкими сантиментами – поезія.

Іноколи виникає спокуса назвати його українським Родьардом Вільямом – так багато між ними спільного: віра в аргумент сили, певність у вільному й у собі, невідання вірності обраній меті. А ще – інтуїтивність ритміа, сповідуювані законів суворой довільності у використанні тропів, цілковита жодіть до самодостатнього експериментування, відсутність бодяй вжитку на жоду поезію, що виявляла в багатьох поезій бажання використувати читачеві екскурсії на свою літературну кухню.

Ось, здається, «найкращіше» Ольжич. Він звучит так, спускаючи в Книжковій сліві через Гумільова, чий сліві «О тебе, моя Африка, шлютом // В небесах говорят серафимы» улет на мотто до цієї балади.

Тридцять дві ішли ми через гунді,
Сто людей і двадцять шість верблюдів.
Перше – алмаз були нестерпуні,
Далі – стона доучала локри.

Шість племені чистало по дорогах.
Всім сім зрізали ми з землі.
Та в далекі Нуна, алого бога,
Нас обчало сімю всіма.

Сім верблюдів шили наклад слога,
Резиці – наклад пасоциів і кости.
Двох царівен ми везли до Тота,
Для царя, як лев, страшного в алості.

Натуральная фото. Брест, 1908 г.

Брест, 1908 г.

Оптическая иллюзия. Лицо,
чертеж 1911 г.

Портрет Олега Ольховика
работы О. Лигуринович.

За Олександром у цьому розумінні – поразка. Незалежної держави, яку Б він представляв, немає, а є політичне вигнання, еміграція. І ще є болючий досвід поразки у вільнолюбних змаганнях. Хай він був тоді ще дитиною, не брав безпосередньої участі у бою, але жов у середовищі так, що стільки інших гірку й солодку чашу розстрою й поразки. Хлопця деградував в еміграційних чварах і скариматурналі від підміни політичного чину політичним фразерством.

Йому для певності себе й упевненості – на протязі Війни – довелося робити велике зусилля волі. Та ще неспокійна віра й свята невизнаність подействували сили цього, мовлячи словами Філіпповича, гаспосторова, мушкетерського повеліка, до якого належав Олександр.

Він сам подав таку й штурх до характеристик свого покоління:

Воно зростає в думках і розриває,
 Безсмертно-стунка, стінка брідних снів,
 Захоплює в свої турбі думи
 І в брону власних мускулатур тіл.

.....
 Так солодко в переступанні бою,
 Не означає нічого і сміх,
 Покірку землі чути тіл нашою
 І пати гором само длаччів.

І – мотивація, що й звідси в цьому поколінні:

Іх думи – горілки і зростає –
 У нашому виводі турбі,
 Врідів по дальних в'їжджках
 І тих, що упали, братів!

Дорога пряма і одверта,
 І тверда їм ледів.
 Там втрач не буває, де зертва –
 Здобутий в огні багетів!

Хто має уші – хай слухай!
 Хто має серце – любай!
 Ветер цитаделі душа –
 Десять літ боротьби.

Але за Ольжичем – не тільки верстаби його народу в трагедійних поразках. За ним – і типологія культури («Ми ждали хліба», «Ми вигадали мило», // «Ми знали мідь»).

У Малашкова – залета сонцем Степова Епіпада. В Ольжича – Рим періоду найвищого піднесення, коли його непереможні легіони трояють ворогів, а неможливі будівельні розбудовують як найважливіше місто світу.

«Працьовиті» поселилися в різних містах, знайшлися в них для своєї поетичної уяви найкращий «художельний» матеріал. Книжка добра – це Олександр Стефанович. Це також Оксана Литурницька з її «Кіровоно оваллю» та культом повільних часів. Це також Юрій Даровий із його «Саліданом». Воспораз перод із Руссю в поетів Працьовиті школи популярні оповісти з козацької історії та з періоду повільного вивчення нових мовних мов. А водитораз «працьовиті» цілих й до сюжетів з історії інших народів, де знаходять універсальний, часто повільний для українців зміст. І тут переловом треба назвати Юрія Клема та Олега Ольжича. А це спільне для всіх «працьовитих» – на всьому розмаїтті стилів – культ сильних, вольових особистостей, які неможливо стоять на свій народ, свою землю, свої ідеї.

Ольжич високо оцінював творчість «працьовитих» поетів. Віддавав перевагу їм не тільки за музичні ритми й велику інтонації. Надарованим безсумнівно естетичним смаком, він у своїх статтях та оглядах чітко вирізняв мистецтва індивідуальності кожного з них. До речі, його «табелі про право» так і не переглянула, не піддала ніякій ревізії історія літератури. Її не гадіаритувалися з ним.

І якщо вже зайтилося про літературно-критичні мистецтва Ольжича, то треба сказати, що він справді добре знав усю українську поезію, уважно стежив за всіма її конвенціями (особливо ж наприкінці двадцятих і до середини тридцятих років). Є в нього панорами огляди письменства підрадянської України («Голод і сучасна українська література», «Войвоначна письменства», «Сучасна українська поезія»), є літературні портрети («Василь Малик», «Дмитро Фальківський»), є гострі привагидні характеристики Павла Филиповича, Гюо Шкурутіа, Михайла Сомкина, Никола Ванана, Тодоса Осьмачки, Сигиша Плувника, Олександра Влахана, Павла Тичини, Дмитра Загула, Олександра Слісаренка, Леопа Савченка, Микола Зерова, Максима Рильського...

Ці характеристики – часом безкомпромісно-саркастичні, часом співчутливі – зазнав'ятовуються своєю оригінальністю. Схоже, вандя українського футуризму, на він сам себе апостував, «крось футуристерей» М. Савицька в Ольжича – «характерна фігура екстравагантного свободізму», а новотруктивної діяльнїст В. Поліщук – «догматичній марксистській трабанти». Поліщук про Савицьку, що є в усіх розуміючих цілковитий антиподом йому, Ольжич писав: його «датиско більшовицької революції... ліриком романтики «громадянської війни» та особистих переживань досить урядового настрою, оскільки розминувся з офіційними побаченнями, що полягає був у неміцність і був усунутий з літератури...».

Загалом же українська радянська поезія, з Ольжича в погляді 1942 року, творить величезне сумне враження: «Величній символіст Терещуків, Мусейко, Варшак, Голубко, Маланко або поети з таланти приналежності, як Порубішайський, Іван Фефер тощо, і кілька утолориків та аполітичних поетів іншого світу, як Тимощів чи Рудольфів, не могли створити оригінальної спадщини, і вертве тіло це спадщини розпалювалось і рвалося. Над усім цим хаосом востерства відсутності, в говорити про творчість при випаді як і бездуховної продукції сурогатів кавсім не представляється».

Звичайно, в цих міркуваннях звучить і політичний тапскрамент Ольжича, його ідейна платформа, але вони не відсутність естетичних реалій. Політик Ольжич і критик та поет Ольжич одмавово мірно мають тут рацію.

В одному зі своїх ранніх віршів він пристрасно декларував:

О, Україно! Хай нас людне судить, –
Твоїм одній – думка і конний рух!
Твоїм одній – гарячі наші груди,
Твоїм мечам – ці міліонні рух!

Вперед, вперед,
Вірною конною,
Завжди наші
Історії плахкі!

За своїм серці і за твоїм воєні
Твоїм стоніа, ступаючих одній,

Світ запалив, стогнучо народі!
О Україно! Слухай, ма Ідею!

Ця гаряча риторика народилася в нього, коли він став членом Організації українських націоналістів. І – дуже характерно! – перше його організаційне виступило говорило про нього багато: «Ідеаліст». Оскільки він страждав був такою ж ідеалісткою. Це була особлива тема в його біографії, коли визначила все його подальше життя, а також не могла не вплинути й на його поезію, пронизана в неї політичній домінантні, уявленнями в ній метами і шквалом боротьби на переміну української ідеї.

Це цілком могло звадити його саме як поета. Якби Ольжич мав скромніше літературно-обдарування, то його легко розвинулося б чи до невпізнанні чи не довалося б у тих умовах, у яких йому довелося жити й боротися. Однак Ольжичів талант був настільки потужним, що він перестав усі спокую, від йому підступала політика, – він легко уник зарманований гасел і віршованих споків на дотуку своїх партії і на потребу своєї справи.

«Револьюція» – один із тих творів, де Ольжич перемірилася тонко:

Скочалась риланком міста.
Світ його дон, січе.
В під'їздах будинок – тісно.
Бабой через плече.

Забери Часовий? Ледве.
З-сід курів – повія пилота.
Життя, що таке щодня, –
Вагати таке життя.

Хто дехто хоч десь так візьма,
До смерті змільваної украї.
...Ти обуралось пізно-пізно
І – вилетіло через край.

Ольжич легко це випробування витримав. Дисципліна ступість деталей (але конки в них – тільки й промовиста). Здається, в усіх українській поезії хіба що Плузунчик міг

досягти такого художнього ефекту з такою лаконічністю літературних засобів як особливих епітетів чи метафор, слова концентруються в майже автологічному значенні, а все ж вірні дихає енергією, передає динаміку подій і слово в ньому несе експресію поетичну.

Важко також було працювати з сюжетом національної історії. Бо надто багато він знав і як архіолог, і як історик. І ці знання, складні й, тишули на автора, вимагали свого місця в тексті. Витикала необхідна інформативності та бісторативності. Але як на особу автора, то в цих текстах історії та архіології жваві замало. Але тут є отой воєнний історії, що жовріє під її поглядом. Є драматична в трагічна поезія історії. Є молодичо-сучасна плескалка в ній нашого далекого прапрапраура, якого захоплений поет.

Давнім труном, торпідією Балда
 III – і пров, і смерть.
 Небо – южній кахлявий епіт.
 Небо – йому театр.

Знак на стору помилковим хором –
 В безград степів.
 Життя повою, старово і споро
 І урвать, як сія.

Як волять, горіть і п'яніть,
 Шкандом п'юч.
 І життя виставило носити
 На одній плечі.

Як бачимо, свою поетичну силу, позицію й спосіб поведінки Ольжичів герой черпає в історії. Він бачить там як поразки й трагедії, а високої етнічної душі, пошукти сильних людей. Тому Ольжичів герой починає відчувати в собі таргету ностальгією за перемогам. І воля така неперемора, як жидковий жового – життя.

Оце і став імперативом Ольжичівого повстання. Звідси його послідовний радикалізм, готовність до повертків собою в ім'я життя на себе справляти (Що згодом і продемонстрували Ольжич та Олена Теліга, у яких була можливість вибору, що давав їм можливість зберегти свої життя).

«Пророк» – той вірш, який найчастіше цитується, згадується про Ольжича. Хоча в ньому немає нічого від імені пророка з віддалених часів, однак авторів прийом ніколи не вводить в оману. Всі розуміють, що тут, як у театрі історичних аллюрій та аналогій, за квазіісторичними лаштунками звучить абсолютно сучасний зміст.

Окрім того, «Пророк», очевидно, звагався один із найкращих Ольжичевих віршів, триумф його поетичної майстерності.

Не сниться літа дитинці,
Не маряться дні юнацтві,
Диває в горлі вогонь,
Давно не сходить до танцю

Давно не об'являє слівом,
Не думать вогні вогонь,
Глиби гнуть не видно –
Каміням сулим і чорним

Очі всі гарні,
Уста всі сірі, старі,
Що бачите тільки Слова,
Щоб тільки кричить Пророк.

Щі радше «говує» буде віршем доволеного лакованому, а знову виступає слово має обгрунтування своєї діяльності, бо все на собі складає художнє викантажованя. І знову серема тема – епітетів. Вони – не крикливі, не думерні, здається, навіть невинувало прості. Однак – єдино точні в цьому контексті. Вони не відволікають своєю невинністю увагу читача від розгортаня думки, а тільки ограніють її. «Літа дитинці», «дні юнацтві», «вогні вогонь», «каміння сулим і чорним», «всіх гарні», «всіх сірі старі», «слова пророк», «світловогне лево». Десять епітетів – на шість строф. Це – майже рекорд в українській поезії.

Епітет, як відомо, означає, додає особливого якісного виміру іменнику, отже, посилює пластичність його зображення. Придивімося до пластичності «Пророка». Майже безепітетної.

Щоб зникли жіночі лиця,
Щоб зачепили їх убери.
Щоб ноги і шкідли жона
Були, як сажан порослі.

Щоб кудалю цют і гантар,
З плечей обривали шита,
З одних невблаганних лосом
Музи допадали коней.

На грудях шкідете руки,
Бараните душу вапу, –
Не ждять нікто мильоврад:
Я казана з Божої трапи.

Ніжкої поетичної іронії. Оця поірна простота, яка нагадує ситуацію, в якій ми стоїмо на березі моря й угадаємося в його простір. Нашому веров бачиться лише морська поверхня. І ми не маємо жодного уявлення про його глибину. Отак і в поезії Ольжича простотою Ольжиченка вірна. Як відомо, є простота, простатно граматичу, і є, на висловом Пола Валері, темна простота. Тобто велика складність, яка успішно маскується під непретензійну простоту. Скажімо, на вступній частині у секреті поетичного ремесла частин не відразу обачно, що в глибокій Ольжиченка вірша є приваблива аліторична оригіналізація, яка відсутню посилює суцільну силу його слова. Скажімо: «І на вітрах востаній плідів сновитих і снівих...», або: «Та приходять вік срібний, вік простий і аско-твердий...», чи «Колі пливуть до них, проплывають будучино, як плав...». Майстерність Ольжича-версифікатора намагався розгадати Анатолій Куріна, який простовно, що поет полюбив трискладові стопи – амфібрахій та анапест, віддаючи їм перевагу над іншими метричними розмірами класичного віршування. Перше враження від Ольжиченка радя – спокій, але за ним легко чути пошановний гул внутрішньої прострости.

В одному з програмних для Ольжича віршів «Буа же нік властий...» (який проща автором ілюзійно написати цілі цикли в епичних періодах в історії людства) мався родові п'ятистопові рядки анапеста (трискладова стопа з наголосом на третьому складі), що звучить із просто-таки симфонічною промонією.

Ще стражданій Ольжич у використанні поетичних ефектів у поемах «Городок 1932» і «Незнайтому поетові», які склали його збірку «Води», що пішла «Рід» (вийшла в 1935 році) була для нього другою й останньою проритетною. Як зазначали упорядники антології «Координати» В. Байчук і Б. Рубчак, Ольжич тут «цілком зависав відкрити всі ті символістичні елементи, неоточеності поетичного вислову, його проритетну рідку я сміє, які стали порівнян найкращого, що він нам дав. Форми поем він тут оснований на далеко простіших засобах мовного і чіткого гасла, конкретного твердження і музичної нерозв'язності «петарди какаду».

О, Води, душа і тіло, як Бог, –
Не це покоління титанів, –
Кто цього дивляється твоїх парамор
При Керсуї і Кошотії.

О, Натю, що від добро, і від зло,
Над діло і ласку, і жару,
Поставила ти, що із сонні ланго
У дві незліченні Вазару –

У поемах автор виходить за ту грань, на якій зафіксовано вислову може відкрити на трафарет і в певнім публіцистичну реакцію. Але поетичне чуття і справді вулканічна пристрасть ринуть автора від такої небезпек, а тому поодинокі прики маломовності в творках.

О, думаю, що тіло без жалю руба;
Що од і уста твої сунати!
Архангельська срібнозолота труба
Гримать врінь простора і думі

І мертві встають, і шумять хрести
Іх оді розмазують-тумані.
Ветас, каче порозь, стружка і гуна, –
Страшно покоління титанів.

Іноді певним образом, що автор ставив собі за мету відкрити цюсь подібне до віршованого плакату, до політико, агітаційного візую, завдання має бути значно більшою, ніж

поетів. Але в нього цього не вийшло, бо талант – це таке талант, і серед звичайних, одверто збудованих слів, нових нечастих метафор та епітетів жовте поєднане. На цей парадоксальний ефект звернула увагу Б. Бойчук і В. Рубчик, котрі з подивом писали, що «підхід до мистецтва як риторично-комунікативний факторів і промова може створити свої власні цілісні художні наслідки. Свій відкритий пафос побачити мистецтво поетів елементів поетичного мистецтва, зробити свої рядки якнайскелетнішими, якнайбільшосередоточеними, своєрідно прозаїчними і простими – Ольсюком часом коротше дуже цілковитими ефектами...».

* * *

Ольсюком відправив поетів мало слів.

По-перше, «слабко» для нього стали правдолюбів. Це – окрема тема. Досить сказати, що він – справді видатний вчений, чий авторитет потверджує його науковими працями й оцінками вчені з різних країн світу.

По-друге (та, може, саме це треба ставити «по-перше?»), щодня більше майже всього його до останку забирала політична боротьба. І це – теж окрема тема. Тут лише досить нагадати, що Ольсюком був заслуженим членом проводу українських націоналістів, а в час війни став керівником відділів СДП, які діяли на Правобережній Україні. У травні 1944 року у Львові його було заарештовано. Ольсюкома вивезли до в'язниці в Сандомирській. В катівнях гестапо намагалося вирвати з нього свідчення про українське підпілля. Він витримав усі тортури й нічого не видав. У червні 1944-го Ольсюком помер у тюрмній камері від катувань.

* * *

Третє поетична кінцівка Ольсюкома з'явилася через два роки на його смерті – 1946-го.

У своїй рецензії на сторінках часопису «Орлик» Юрій Шарко писав: «...це конспект справжньої особистої лірики, не барабанної і не гістеричної, а лірика гордо-впевнено-скромно озвученої в собі. Цей ліриком треба у Ольсюкома розкодувати, розшифрувати, як треба це робити, свідливо, з лірикою Миколи Зерова».

